

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 147/2021-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a zo sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom Mgr. Petrom Troščákom, Hlavná 50, Prešov, proti postupu a rozhodnutiu Okresného súdu Žilina sp. zn. 25C/77/2018 z 9. júla 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 14. januára 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením okresného súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu. Okrem toho sťažovateľ žiada napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie a zakázať mu v porušovaní jeho práv.

2. Žalobca ako oprávnený zo zmluvy o budúcej kúpnej zmluve sa na okresnom súde proti sťažovateľovi ako povinnému z tejto zmluvy a proti druhému žalovanému, na ktorého sťažovateľ kúpnu zmluvou previedol vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, domáhal určenia neplatnosti medzi žalovanými uzavretej kúpnej zmluvy, ktorej predmetom bol prevod vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktoré mali byť podľa zmluvy o budúcej kúpnej zmluve sťažovateľom prevedené na žalobcu. Žalobca sa okrem toho proti druhému žalovanému domáhal nariadenia neodkladného opatrenia, ktorým by mu bolo zakázané nakladať s týmito nehnuteľnosťami.

3. Pred doručením žaloby a bez toho, aby bol na to bol súdom vyzvaný, sťažovateľ nahliadol do spisu a následne sa prostredníctvom advokáta vyjadril k návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia. Okresný súd zamietol návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, čo odôvodnil tým, že žalobca žiadnym spôsobom neosvedčil bezprostrednú hrozbu ujmy a porušenie práva žalobcu zo zmluvy o budúcej kúpnej zmluve so sťažovateľom nemá za následok neplatnosť kúpnej zmluvy uzavretej medzi sťažovateľom a druhým žalovaným. Po rozhodnutí o zamietnutí návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia bol sťažovateľ okresným súdom vyzvaný, aby sa vyjadril k žalobe. Sťažovateľ sa k žalobe vyjadril tak, že ju žiadal zamietnuť a priznať mu náhradu trov konania. Potom však žalobca zobral žalobu späť a okresný súd uznesením zastavil konanie a sťažovateľovi priznal proti žalobcovi náhradu trov konania v plnom rozsahu.

4. Sťažovateľ vyčíslil nárok na náhradu trov konania na 6 168,29 eur za tri úkony právnej služby: prípravu a prevzatie zastúpenia, vyjadrenie k návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia a vyjadrenie k žalobe. Základnú sadzbu tarifnej hodnoty určil z kúpnej ceny dojednanej v zmluve medzi sťažovateľom a druhým žalovaným. Sťažovateľ už v tomto vyúčtovaní argumentoval nálezom ústavného súdu č. k. I. ÚS 176/2017. Uznesením okresného súdu, ktoré vydal vyšší súdny úradník, bolo rozhodnuté, že žalobca je povinný sťažovateľovi zaplatiť trovy konania 165,24 eur. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorá bola napadnutým uznesením zamietnutá.

5. Napadnuté uznesenie vychádza z toho, že v uznesení vyššieho súdneho úradníka bolo správne použité ustanovenie § 11 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „advokátska tarifa“) z dôvodu, že predmetom sporu nebolo určenie vlastníckeho práva, pri ktorom by bolo možné vychádzať z ceny veci, ale určenie neplatnosti právneho úkonu, ktorého hodnotu nie je možné oceniť peniazmi. Rovnako ako správne bolo vyhodnotené rozhodnutie vyššieho súdneho úradníka v tej časti, v ktorej sťažovateľovi nebola priznaná odmena za vyjadrenie, ktoré urobil bez toho, aby ho súd na to vyzýval. Tento úkon považoval súd za neúčelný, keďže návrh na nariadenie neodkladného opatrenia bol zamietnutý z právnych dôvodov, na ktoré súd nepotreboval vyjadrenie sťažovateľa.

II.

Argumentácia sťažovateľov

6. Podľa sťažovateľa napadnutým uznesením a postupom, ktorý mu predchádzal, boli porušené jeho základné práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, keďže je v rozpore s nálezom ústavného súdu č. k. I. ÚS 176/2017, podľa ktorého v obdobných prípadoch treba vychádzať pri určení základnej sadzby tarifnej hodnoty z § 9 ods. 1 v spojení s § 10 ods. 2, a nie z § 11 ods. 1 písm. a) advokátskej tarify. Podľa sťažovateľa je napadnuté uznesenie nesprávne aj v tom, že mu nebola priznaná náhrada za úkon právnej služby, ktorý spočíval v tom, že sa bez výzvy súdu vyjadril k žalobe a k návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, keďže toto vyjadrenie malo podstatný vplyv na priebeh konania. Napokon sťažovateľ napadnutému uzneseniu vytýka, že je nedostatočne odôvodnené, nepreskúmateľné, zjavne svojvoľné, arbitrárne a nepresvedčivé, pretože hrubo nerešpektuje platnú právnu úpravu a rozhodovaciu prax ústavného súdu v otázke rozsahu a kvality odôvodnenia súdneho rozhodnutia.

III.

7. Rozhodovacia činnosť ústavného súdu vo vzťahu k rozhodnutiam civilných súdov o výške náhrady trov konania vychádza z toho, že skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňovateľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00). Na tento výklad nadväzuje rozhodovacia činnosť ústavného súdu, ktorá zdôrazňuje jeho zdržanlivosť k výkladu zákonného práva o náhrade trov konania, keďže problematika trov konania má akcesorickú povahu, a preto sa k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania treba uchýľovať iba výnimočne pri zistení extrémnemu zásahu do základného práva (II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011). Rozhodovanie o náhrade trov konania však je neoddeliteľnou časťou rozhodovania všeobecných súdov, pri ktorej všeobecný súd či už postupom alebo samotným rozhodnutím, ktoré nie je v súlade so zákonom, môže porušiť základné právo na súdnu ochranu (II. ÚS 56/05).

8. Otázkou aplikácie určenia základnej sadzby tarifnej hodnoty podľa advokátskej tarify sa ústavný súd zaoberal vo viacerých prípadoch (medzi iným aj v prípade, ktorý uvádzal sťažovateľ), konkrétne: (i) v spore o určenie vlastníckeho práva k motorovému vozidlu (I. ÚS 119/2012); (ii) v spore o určenie veľkosti spoluvlastníckych podielov k nehnuteľnosti (II. ÚS 583/2013, II. ÚS 478/2014); (iii) v spore o určenie absolútnej neplatnosti zmlúv o prevode nehnuteľností (I. ÚS 176/2017); (iv) v spore o určenie pravosti do reštrukturalizácie prihlásenej pohľadávky (II. ÚS 38/2019). V týchto rozhodnutiach išlo o výklad toho, či sa na výpočet odmeny advokáta použije § 9 ods. 1 v spojení s § 10 ods. 2 advokátskej tarify alebo § 11 ods. 1 písm. a) advokátskej tarify.

9. Z napadnutého uznesenia okresného súdu je zrejmé, že okresný súd pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny vychádzal z § 11 ods. 1 písm. a) advokátskej tarify, a nie z § 9 ods. 1 v spojení s § 10 ods. 2 advokátskej tarify. Pri porovnaní s uvedenými rozhodnutiami ústavného súdu je zrejmé, že ústavný súd vo všetkých prípadoch považoval za správne vychádzať z § 9 ods. 1 v spojení s § 10 ods. 2 advokátskej tarify, a nie z § 11 ods. 1 písm. a) advokátskej tarify. Zároveň je však zrejmé, že ústavný súd v žiadnom z týchto rozhodnutí neposudzoval otázku určovania základnej sadzby tarifnej hodnoty v prípade žaloby o neplatnosť kúpnej zmluvy pre porušenie práva žalobcu zo zmluvy o budúcej kúpnej zmluve. Toto zistenie nechal bez povšimnutia (prirodzene) nielen sťažovateľ, no i okresný súd v napadnutom rozhodnutí.

10. V tomto prístupe okresného súdu v konečnom dôsledku spočíva aj jeho pochybenie, keďže sa nevyrovnal s argumentáciou sťažovateľa postavenej na odkaze na rozhodnutie ústavného súdu č. k. I. ÚS 176/2017, v ktorom sa riešila otázka základnej sadzby tarifnej hodnoty pri určovacej žalobe o neplatnosť kúpnej zmluvy. V už ústavným súdom posudzovanom prípade však nešlo o neplatnosť kúpnej zmluvy z dôvodu porušenia práva zo zmluvy o budúcej kúpnej zmluve. Rozhodnutie ústavného súdu č. k. I. ÚS 176/2017 sa vzťahuje na neplatnosť kúpnej zmluvy z dôvodu jej uzavretia konateľom obchodnej spoločnosti bez súhlasu valného zhromaždenia, ktorá v konečnom dôsledku smerovala k tomu, aby sa obnovil právny stav pred uzavretím napadnutých zmlúv tak, že žalovaný príde o vlastníctvo nehnuteľností, ktoré boli predmetom napadnutého prevodu.

11. Nielen sťažovateľ, no predovšetkým okresný súd vo svojom rozhodnutí použil nesprávne, či skôr neúplné argumentačné nástroje, keďže neposúdil to, či v napadnutom konaní môže byť použité rozhodnutie z inej veci, ktorá sa síce vzťahovala na druhoivo zhodnú žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu, no s celkom iným následkami pre práva a povinnosti strán sporu. To by na prvý pohľad malo viesť k záveru, že okresný súd svojím rozhodnutím porušil základné právo sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru tým, že na jeho neúplnú argumentáciu neodpovedal tak, že táto argumentácia je nesprávna. Takéto posúdenie sa však javí ako neúčelné, osobitne s ohľadom na to, že sťažovateľ namieta aj porušenie svojho základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, keď za súladný považuje taký výklad jednoduchého, dokonca podzákonného práva, ktorý pri žalobe o neplatnosť prevodu z dôvodu porušenia práva zo zmluvy o budúcej zmluve vedie k záveru, že základná sadzba tarifnej hodnoty sa má odvíjať od hodnoty nehnuteľností, ktoré mali byť prevedené na základe zmluvy o budúcej kúpnej zmluve.

12. V ústavnej sťažnosti ide o výklad dvoch noriem advokátskej tarify, paradoxne len vyhlášky. Prvá je všeobecná: základná sadzba tarifnej hodnoty sa určí podľa ceny veci alebo práva (§ 10 ods. 1 a 2 advokátskej tarify) a druhá je osobitná: základná sadzba tarifnej odmeny je jedna trinástina výpočtového základu, ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch, alebo ju možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami [§ 11 ods. 1 písm. a) advokátskej tarify]. Odpoveď na otázku, ktoré z pravidiel sa má použiť, súvisí s tým, či právo zo zmluvy o budúcej zmluve o prevode veci má svoju cenu alebo ho nie je možné vyjadriť v peniazoch, respektíve, či jeho hodnotu možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami. Priklonenie sa k použitiu k 10 ods. 1 a 2 advokátskej tarify je možné len v takom prípade, ak bude hodnota práva zo zmluvy o budúcej zmluve stotožnená s hodnotou veci. Pri uplatnení tohto práva sa však žalobca nedomáhal toho, že je vlastníkom nehnuteľností, resp. že vlastníkom nehnuteľností je iná osoba ako niektorý zo žalovaných, tak ako to bolo v prípade už citovaných rozhodnutí ústavného súdu, ktoré sa priklonili k použitiu § 10 ods. 1 a 2 advokátskej tarify, ale toho, že kúpna zmluva medzi žalovanými je neplatná s tým, že vlastníkom nehnuteľností nebude žalobca, ale sťažovateľ namiesto druhého žalovaného.

13. K tomu treba uviesť, že žaloba bola podľa okresného súdu od začiatku zjavne nedôvodná a návrh na nariadenie neodkladného opatrenia smeroval výlučne proti druhému žalovanému, a nie sťažovateľovi. So zjavnou nedôvodnosťou žaloby sa okresný súd vysporiadal už v rozhodnutí, ktorým zamietol návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, keď jasne uviedol, že porušenie záväzku zo zmluvy o budúcej zmluve nezakladá neplatnosť kúpnej zmluvy, ktorá bola uzavretá v rozpore s domnelým právom žalobcu. V tejto súvislosti sa javí ako správny záver okresného súdu, ktorý sťažovateľovi nepriznal náhradu trov konania za vyjadrenie jeho advokáta, ktoré bolo okresnému súdu podané bez toho, aby naň bol sťažovateľ vyzvaný. Okresný súd v napadnutom rozhodnutí vysvetlil dôvod, pre ktorý sťažovateľovi nepriznal náhradu za tento úkon. Tento záver okresného súdu dáva zmysluplnú odpoveď na sťažovateľom nastolenú otázku, keď je zrejmé, že okresný súd nielenže nemal povinnosť, ale ani potrebu zohľadniť názor sťažovateľa pri zamietnutí zjavne nedôvodného návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia.

14. Odhliadnuc od zjavnej nedôvodnosti žaloby, je však zrejmé, že aj ťažko rozumne predpokladateľný úspech žalobcu by nevedol k nadobudnutiu nehnuteľnosti, ale len k tomu, že by sa proti sťažovateľovi mohol úspešne domáhať uzavretia kúpnej zmluvy. V prípade úspechu

žalobcu by sa sťažovateľ stal vlastníkom nehnuteľností a potencionálne by ich bol povinný previesť na žalobcu. Procesný úspech žalobcu by zjavne nevedol k tomu, že by sťažovateľ utrpel majetkovú ujmu, ktorej hodnota by sa rovnala hodnote nehnuteľností. Podaná žaloba nesmerovala k nadobudnutiu hodnoty nehnuteľností, ale k posilneniu domnelého nároku zo zmluvy o budúcej zmluve. Rozdiel medzi týmito dvoma právnymi pozíciami nemá žiadnu finančne určiteľnú hodnotu, a preto je zásadne správny záver napadnutého uznesenia o tom, že základnou sadzbou tarifnej odmeny je v tomto prípade 1/13 výpočtového základu. Inak povedané, neplatnosť zmluvy, ktorá nevedie k strate vlastníckeho práva žalovaného v prospech žalobcu, nemožno vyjadriť finančnou hodnotou podľa § 11 ods. 1 písm. a) advokátskej tarify. Preto napadnuté uznesenie nevedlo k porušeniu základného práva sťažovateľa vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy.

15. Vychádzajúc zo záveru o zjavnom neporušení základného práva sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, osobitne s ohľadom na to, že v dôsledku nesystémovej reštrikcie možnosti preskúmania napadnutého rozhodnutia v systéme všeobecného súdnictva, ktorá možnosť diskurzu redukuje len na komunikáciu medzi najnižším stupňom súdnictva, ktorý aplikuje zákonné právo, a ústavným súdom, ktorý má primárne aplikovať ústavné právo, dospel ústavný súd k záveru, že napadnutým uznesením nedošlo ani k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Je zrejmé, že nedostatky odôvodnenia napadnutého uznesenia vyplývajú práve z nedostatku možností jeho prieskumu vo viacerých stupňoch všeobecného súdnictva. Práve preto sa ústavný súd musel uchýliť k pomerne podrobnému rozboru sťažovateľom nastolenej právnej otázky tak, aby na ňu sformuloval jasnú odpoveď. Akýkoľvek iný prístup by viedol k tomu, že by zostala nezodpovedaná otázka, ktorá je z pohľadu ústavného práva nepochybne vedľajšia a na ktorú okresný odpovedal nedostatočne, no určite nie tak, že by „flagrantne ignoroval kogentnú normu alebo zjavne a neodôvodnene vybočoval z rešpektovaných štandardov právneho výkladu“.

16. Ustanovenie § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) dáva v záujme racionality a efektivity konania ústavnému súdu právomoc posúdiť opodstatnenosť návrhu ešte predtým, než dospeje k záveru, že návrh prijme na ďalšie konanie a rozhodne o ňom meritórne nálezom. Zjavne neopodstatnenou je ústavná sťažnosť, keď uplatnené námietky (vady vytykané rozhodnutiu) nie sú spôsobilé spochybniť jeho ústavnosť. O takú ústavnú sťažnosť ide aj v tomto prípade, a preto ju ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. februára 2021

Robert Šorl
predseda senátu